

РАХУНКОВА ПАЛАТА

вул. М. Коцюбинського, 7, м. Київ, 01601, тел. (044) 234-95-65, 234-10-41, факс (044) 288-09-59
E-mail: rp@ac-rada.gov.ua

19.07.2018 № 16-1675

На № _____ від _____

Голові Верховної Ради України
Парубію А. В.

Щодо результатів аудиту

Шановний Андрію Володимировичу!

На засіданні Рахункової палати було розглянуто та затверджено Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень державними органами щодо забезпечення контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог валютного законодавства і за підсумками його обговорення прийнято рішення.

На виконання вимог частини першої статті 37 Закону України „Про Рахункову палату” інформуємо.

Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Державною фіскальною службою України протягом 2016–2017 років і I кварталу 2018 року не забезпечено виконання на належному рівні повноважень щодо здійснення контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) строків проведення розрахунків в іноземній валюті та вимог валютного законодавства; повноти і своєчасності нарахування (застосування) пені та штрафних санкцій за порушення законодавства у вказаних сферах. При цьому Національний банк України, Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України не сприяли покращенню дієвості відповідного контролю.

Протягом останніх семи років спостерігається тенденція до відтоку валютних коштів за межі України через неповернення їх суб'єктами ЗЕД при здійсненні експортно-імпортних операцій. У структурі задекларованих ними валютних цінностей прострочена дебіторська заборгованість за такими операціями збільшилася в 4,2 раза (з 0,5 до 2,1 млрд дол. США), тоді як за результатами перевірок ДФС ця заборгованість станом на 01.04.2018 становила 3,4 млрд дол. США, за даними НБУ, що надавались до Мінекономрозвитку, не підтверджена перевіркою заборгованість – 8,7 млрд дол. США.

Протягом 2016–2017 років і I кварталу 2018 року збільшилася на 39 відс. кількість осіб, які здійснюють операції з товарами (до 105,7 тис. осіб), але кількість осіб, які декларують валютні цінності, доходи та майно, що знаходяться за межами України, зменшилася в 1,6 раза (до 2,3 тис. осіб).

Встановлені розбіжності щодо простроченої заборгованості за експортно-імпортними операціями пов'язані з відсутністю належного обміну інформацією між державними органами, зокрема між НБУ і ДФС, територіальними органами

ДФС і уповноваженими банками щодо виявлених порушень встановлених законодавством термінів розрахунків в іноземній валюті. НБУ відмовляється надавати ДФС дані щодо таких порушень у розрізі резидентів і вважає недоцільним проведення звірок цих даних.

Крім того, у зв'язку із дією мораторію на проведення перевірок суб'єктів господарювання з обсягом доходу до 20 млн грн за попередній календарний рік у 2016 році ДФС не здійснено контрольні-перевірочні заходи щодо 5,6 тис. суб'єктів ЗЕД, стосовно яких надійшло 10,1 тис. повідомлень уповноважених банків. При цьому кількість суб'єктів, щодо яких надійшли такі повідомлення банків, але які були відсутніми за місцем реєстрації (перебували в розшуку), за період, що досліджувався, зросла з 0,7 до 5,2 тис. суб'єктів ЗЕД (у 7,4 раза).

За результатами документальних перевірок ДФС протягом 2016–2017 років та I кварталу 2018 року нараховано (застосовано) пені та штрафів за вчинені порушення у сфері ЗЕД на суму 5,6 млрд грн, узгоджено 2,7 млрд грн (47,9 відс.), надійшло до бюджету лише 0,7 млрд грн, що становить 27,2 відс. узгоджених сум і 13 відс. застосованих.

Внаслідок цього, а також зростання боргу з 1,1 до 2,6 млрд грн, списання 0,6 млрд грн безнадійного боргу, постійної тенденції до оскарження в судах нарахованих (застосованих) сум пені та штрафів за вчиненні порушення у сфері ЗЕД через наявні прогалини у законодавстві протягом періоду, що досліджувався, мало місце зменшення цих надходжень до державного бюджету, які загалом у 2016 році становили 410,1 млн грн, у 2017 році – 323,7, а в I кварталі 2018 року – лише 57,1 млн гривень.

Недонадходження до державного бюджету цих платежів протягом періоду, що досліджувався, становили 1,9 млрд грн узгоджених сум. Крім того, є ризики недоотримання державним бюджетом боргу банкрутів зі сплати таких платежів на загальну суму понад 1,0 млрд гривень.

Мінекономрозвитку всупереч Закону України від 16.04.1991 № 959 „Про зовнішньоекономічну діяльність” не накладало на суб'єктів ЗЕД штрафів, визначених частиною першою статті 37 цього Закону, і не надсилало до органів доходів і зборів рішення про стягнення штрафів згідно з частинами сорок третьою та сорок четвертою статті 16 цього Закону.

Нормативно-правова база у сфері контролю за дотриманням суб'єктами ЗЕД вимог валютного законодавства була недосконалою, обтяжливою (відсутні чіткі формулювання і визначення окремих положень, повноважень державних органів, залучених до процесу валютного контролю), не вносилися зміни до окремих її норм після прийняття нових законодавчих актів, що не сприяло забезпеченню якісного контролю за справлянням до державного бюджету пені за порушення термінів розрахунків у сфері ЗЕД і штрафних санкцій за порушення вимог валютного законодавства. Зокрема:

– у Господарському кодексі України та Законі України „Про зовнішньоекономічну діяльність” надано різні тлумачення терміна „зовнішньоекономічна діяльність”, а переліки суб'єктів ЗЕД не узгоджуються між собою. При цьому вимога перетинання митного кордону України майном та/або робочою силою у понятті зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання є недоцільною, оскільки експорт (імпорт) товарів може

здійснюватися без фактичного їх вивезення за межі митної території (ввезення на митну територію) України; предметом зовнішньоекономічної операції можуть бути роботи, послуги, фінансові активи тощо; є можливим вступ у зовнішньоекономічні відносини не тільки суб'єктів господарювання, а й негосподарюючих суб'єктів;

– у законодавстві України відсутня процедура підтвердження постійного місця проживання, що застосовано у Законі України „Про зовнішньоекономічну діяльність” як критерій визначення суб'єкта ЗЕД – фізичної особи;

– визначені статтею 11 цього Закону принципи оподаткування суб'єктів ЗЕД України, згідно з якими, по-перше, Україна самостійно встановлює і скасовує податки і пільги для суб'єктів ЗЕД України, по-друге, стабільність кількості видів і розмір податків гарантуються державою на строк не менш як 5 років, не узгоджуються з вимогами статті 93 Конституції України щодо суб'єктів законодавчої ініціативи за першим принципом та статті 4 Податкового кодексу України, згідно з якою податки та збори, їх ставки, податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року, за другим принципом.

– підпунктом 19¹.1.8 пункту 19¹.1 статті 19¹ Податкового кодексу України передбачена функція контролюючих органів щодо забезпечення достовірного та повного обліку, зокрема, суб'єктів ЗЕД. Проте жодна інша стаття цього Кодексу не визначає положень такого обліку.

Слід зазначити, що з прийняттям Верховною Радою України Закону України „Про валюту і валютні операції” низка законодавчих актів, у яких мали місце неузгодженості, втратила свою актуальність.

Водночас до введення в дію цього Закону потребують розроблення та запровадження механізми, які були б спрямовані на запобігання негативним наслідкам, зокрема, неконтрольованому відтоку валютних коштів.

З урахуванням зазначеного і з метою ефективного виконання повноважень державними органами щодо забезпечення контролю за дотриманням суб'єктами ЗЕД вимог законодавства у сфері ЗЕД і валютного контролю, наповнення дохідної частини державного бюджету та повернення надходжень валютних коштів в Україну Рахункова палата пропонує розглянути питання контролю у сфері ЗЕД і валютного контролю на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності.

Надається в порядку інформування

З повагою

Голова

В. В. Пацкан